SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2885

av Aron Emilsson (SD)

Byggnadsvård – historisk hänsyn och hållbarhet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn och utredning av rotavdragets utformning, så att renovering och underhåll av äldre interiör och exteriör premieras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare uppföljning och ansvarsutkrävande avseende avfallshierarkins tillämpning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Intresset för byggnadsvård, restaurering och varsamt underhåll av äldre byggnader har under en längre tid varit starkt i Sverige. Det kommer också till uttryck genom ett stort genomslag för byggnadsvård i tv, radio, sociala medier och fackpress.

Hus, hem, trädgård och boendemiljö spelar en framträdande roll i svensk kultur och samhällsdebatt. I Sverige ägnar vi, vid en internationell jämförelse, oerhört mycket tid och energi åt våra hem och är hemkära. Vård och underhåll av interiörer och exteriörer, liksom av ekonomibyggnader och överloppshus samt det gröna kulturarvet i form av trädgårdar och landskap röner stort engagemang. Samtidigt kan vi notera en parallell

utveckling där avfolkning och demografiska förändringar på lands- och glesbygd leder till större utmaningar med att hålla liv i och vårda det agrara bebyggelsearvet.

Här finns ändå tecken på att trender och tendenser i samhället och ett uppvaknat intresse för landsbygdens trygghet hos unga generationer kan tänkas leda till en framtid för det agrara byggnadsarvet. Det stora problemet får sägas vara att kommuner, allmännyttiga bostadsbolag och andra fastighetsägare inte sällan underlåter att genomföra underhåll, eller genomför åtgärder som innebär att kulturhistoriska värden går förlorade eller att byggnaders karaktär förvanskas. Detta kan naturligtvis ha flera förklaringar, såsom kompetens- och resursbrist, kortsiktiga investeringar och brist på information parallellt med för milda konsekvenser vid fel och brister liksom ett otydligt ansvarsutkrävande.

Till detta kommer den kommersiella marknadsföringen hos en del företag om att byta ut originaldelar till så kallade underhållsfria alternativ. Till saken hör då att dessa underhållsfria alternativ i många fall har en kortare livslängd och får anses vara engångsartiklar i jämförelse mot till exempel fönster av kärnvirke som kan underhållas generation för generation och hålla i hundratals år vid rätt behandling.

Vilka skäl kan då anföras för att implementera byggnadsvårdens filosofi och praktik i större skala och hos både privata, kommunala och kommersiella fastighetsägare?

Byggnadsvård fyller ett antal funktioner. Det gör att vi vårdar och underhåller vår bebyggelsehistoria och vårdar vårt gemensamma kulturarv och vårt kollektiva minne i landskapet, eller stadsmiljön. Vi förmedlar kunskap om det förflutna och erbjuder en marknad för hantverksmässig kompetens. Det finns också starka miljöskäl och möjlighet till cirkulär ekonomi och återbruk och därmed långsiktig hållbarhet vid byggnadsvårdsmässigt underhåll. Byggnadsvården stärker också samhällets långsiktiga robusthet och beredskap. Sist, men inte minst, så bibehålls ett estetiskt och kulturellt värde och sammanhang, som annars riskerar förfulas och förvanskas.

Mot bakgrund av ovanstående, så behöver byggnadsvården främjas och uppmuntras liksom konsekvenserna av brott mot kulturmiljöhänsyn och kortsiktigt tänkande skärpas. En metod för att åstadkomma ökad omsorg om våra hem, hus och bebyggelsehistoria, vore att premiera reparation, restaurering, traditionella material och varsamt underhåll av kulturhistoriskt värdefulla byggnader istället för utbyte av delar

och material genom till exempel ett utvecklat ROT-avdrag som gör det lönsamt. Därför bör ROT-avdraget ses över med målsättningen att komplettera det nuvarande systemet och premiera ovan nämnda byggnadsvårdsaspekter.

En annan metod för att stärka byggnadsvårdens ställning i större skala vore att se över tillämpningen och konsekvenserna av att inte tillämpa den så kallade Avfallstrappan, eller avfallshierarkin. Enligt avfallstrappan ska man i första hand se till att det skapas så lite avfall som möjligt, vilket kan ske genom vård och underhåll av sådant som redan finns. Trä – ett material som många gånger åldras med stor värdighet går till exempel utmärkt att underhålla och därmed förlänga dess livslängd. Det gäller inte för till exempel aluminium och PVC-plast som ofta används när byggnadsdetaljer tillverkas idag. Trots att avfallshierarkin är vägledande i miljölagstiftningen finns det indikationer på att möjligheterna till återbruk och livslängdsförlängning inte alltid tas till vara vid ombyggnads- och renoveringsprojekt.

Här behöver man se över ansvarsutkrävandet och konsekvenserna för att agera i strid med lagstiftningen. Det här bör riksdagen tillkännage regeringen som sin mening.

Aron Emilsson (SD)